

శ్రీమద్భగవద్గీతా
అధ్యాయం

నవగ్రహకూటం

పురుషుడు పుట్టిననాశ్శకు యజ్ఞం చేశాడన్నట్టు నలుగురు పిల్లల తండ్రి అయినాక బుద్ధేశ్వరరావు పట్నంలో ఒక ఉద్యోగం సంపాదించాడు. ఇది వ్యాపారయ్యగంకామా. అందుకని ఉద్యోగం చేయటానికి కూడా కొంత పెట్టుబడి కావలసివచ్చింది. ఉద్యోగం ఇప్పించిన పుణ్యాత్ములు లంచంగా ఏమీ పుచ్చుకోలేదుగాని, నాశ్శచుట్టూ తాను తిరగటానికై తేనేం తన పనిమీద వారిని టాక్సీలలో తిప్పటాని కై తేనేం కొంతడబ్బు వ్యయమయింది. తర్వాత పన్నెండు వందలు కక్కితేగాని ఇల్లుకుదిరిందికాదు. అటు పిమ్మట తన భార్య బిడ్డలను పట్నం రప్పించటానికి, పాత సామాగ్రి, వాడుకోవటానికి ఆఫీసుకు పోయేటందుకు పనికి వచ్చే దుస్తులు కొనుక్కోవటానికి అయిదు వందలదాకా అయిందిఖర్చు. కొంచెం అటయి తేనేం, ఇటయి తేనేం. రెండు వేలు పెట్టుబడిచేస్తేనేగాని ఈ ఉద్యోగంలో ప్రవేశించే అర్హత బుద్ధేశ్వరరావుకు కలగలేదు. జీతం నెలకు మూడువందలు. ఇందులో ఒకవంద తనవి కాదనుకుంటే రెండేళ్ళలో అప్పు తీరిపోతుంది. ఆరు నెలలకుగాని ఉద్యోగం ఖాయంకాదు. కాని బుద్ధేశ్వరరావు బెదరలేదు. సందోరాజా భవిష్యతి నిండా మునిగినవాడికి చలేమిటి? ఇటువంటి సూక్తులతో బుద్ధేశ్వర రావు తన మనస్సును సమాధానపరుచు కున్నాడు.

ఉద్యోగం దొరికిన ఆనందం అతను అనుక్షణమూ అనుభవిస్తున్నాడు. పిల్లల్ని, పెళ్ళాన్ని చూస్తే వెనకటంత చిరాకు లేదు. వాళ్ళకూ తనకూమధ్య భయంకిరమైన యుద్ధంజరిగి ముగిసి శాంతి సఖ్యతలు నెలకొన్నట్టుగా తోచింది బుద్ధేశ్వర రావుకు. తాను ఆఫీసుకు పోయేటప్పుడు కలకత్తామెయిలు సెంట్రల్ స్టేషన్ విడిచినంత సరంభం జరగటమూ, మళ్ళా తాను ఇంటికిరావడం. గ్రాండ్ ట్రంక్ ఎక్స్ప్రెస్ సెంట్రల్ చేరుకున్నంత అట్టహాసం జరగటమూ బుద్ధేశ్వరరావుకు కొత్త ఆనందాన్ని చేకూరుస్తువచ్చింది.

ఈ విధంగా మూణ్ణాలు గడిచాయి. అనుకున్న పకారం అప్పులో మూడువందలూ చెల్లుబడ్డాయి. ఏకారణంచేత రెండువందలు చాలటంలేదు. తడువుకున్నట్టువుతున్నది. కాని, బుద్ధేశ్వరరావు నియమభంగం చెయ్యలేదు. జీతంరావటానికి ఒకవారంముందుగా బుద్ధేశ్వరరావు భార్య కూరలుకొనటం మానేసి, నిత్యం పచ్చళ్ళుచేసింది. కొంచెం కష్టపడుతున్నామని అనిపించినా కష్టం వృథాగాపోవటం లేదన్నతృప్తి ఉండేది బుద్ధేశ్వరరావుకు.

ఇట్లా ఉండగా ఒకరోజు బుద్ధేశ్వరరావు ఆఫీసునుంచి ఇంటికివచ్చే సరికి కూర్మయ కక్కయ్యా. మీనమ్మ పిన్నీ కనిపించారు. బుద్ధేశ్వరరావుకు ప్రాణం లేచివచ్చినట్లయింది. పట్నం జీవితంలో బంధుసంపర్కం లేని లోపలెప్పుడుగాని బుద్ధేశ్వరరావుకు తెలిసిరాలేదు. కక్కయా, పిన్నీ తలుక్కున కంటబడి “ఏంరా ఒరే” అని పలకరించేసరికి బీటలు పడినపొలం మీద తొలకరించినట్లయింది. బుద్ధేశ్వరరావు ఎంతో ఉత్సా

హంకో వాళ్ళతో కుశల ప్రశ్నలు వేశాడు. యింత కాలానికి తనకు అతిథులకు ధైర్యంగా యింత అన్నం పెట్టేస్తాయి చిక్కింది గదా అనుకున్నాడు. కాని, మరుక్షణమే గుండె గుబుక్కు మన్నది. రేషన్ బియ్యం చాలవే యెట్లా? ఎంత గండగ తైల అయినా సరే బ్లాక్ మార్కెట్ లో కొనగూడదని తాను భయంకరమైన శపథంచేసి వున్నాడు.

“రేపు వుదయమే వెళ్ళి వీళ్ళిద్దరికి టంపారరీ రేషన్ కార్డు తీసుకుంటాను” అనుకున్నాడు బుద్ధేశ్వరరావు....

“పెద్దది ఇక్కడేగా ఉంటున్నదీ?... అయ్యో నీకు తెలవనే తెలవదుటా? వరహాలకు ఈ ఊళ్లోనే వుద్వోగం. తెలిస్తే వెళ్ళి చూచివుండేవాడివేగా అమ్మాయికి పురడొచ్చే రోజులు. ఒక పూట యిక్కడుండి అక్కడికే వెళతాం, పురటికి పిల్లని పంపించవయ్యా అని మీ కక్కయ్యరాస్తే, యిక్కడ మంచి ఆస్పత్రి వున్నదని, డాక్టర్లున్నారనీ చెప్పి ససేమిరా పంపను పొమ్మన్నాడు. కడుపు తీపిగదా నాయనా. మేమే బయల్దేరి చక్కావచ్చాం. పిల్లది కంటుందీ అందులోను తొల్సాలు మేం దగ్గిరలేకుండా యెట్లా, నాయనా?” అని తాము వచ్చినపని బయటపెట్టింది మీనమ్మ పిన్ని

“నరసమ్మా, మొగుడూ యిక్కడే వుంటున్నారేం? నాకు తెలీదు పిన్నీ? నాళ్ళ ఎడసేమిటి?” అని అడిగాడు బుద్ధేశ్వరరావు.

ఎట్లాగూ అల్లుడింటికి పోతున్నారగునక తన యింట్లో రెండు పూటలుండండి. వెళ్ళిటానికి వీల్లేదన్నాడు.

“నువ్వాయితో మాకు తెలియదు. పిచ్చి వాడా? పోనీ అట్లాగే వుండిపోతాడే?” అన్నది మీనమ్మ పిన్ని. ఆరోజూ మర్నాడూ వుండి చాకలిపేటకు యెట్లా వెళ్ళాలో బుద్ధేశ్వరరావును వివరంగా అడిగి తెలుసుకుని ఆ దంపతులు కాస్తా వెళ్ళిపోయారు. వాళ్ళు వచ్చారని ఆనందపడినంతగా బుద్ధేశ్వరరావు వాళ్ళు వెళ్ళారని విచార పడలేదు. రెండు రోజులు వాళ్ళు తన ఆశిర్వాదం పొందారన్న సంతృప్తితో బాటు వాళ్ళ పోకవల్ల రోజుకు రూపాయన్నర రెండు రూపాయల ఖర్చు తగ్గిందన్న తృప్తికూడా అతనికి కలిగింది.

అటువంటి ఋషిస్థితో అతను సాయంకాలం ఆఫీసు నుండి యింటికి వచ్చేసరికి కూర్మయ్య కక్కయ్యా, మీనమ్మ పిన్ని మళ్ళీ యింట్లో కనిపించేసరికి బుద్ధేశ్వరరావు కెట్లా వుండాలి.

“ఎబ్బెబ్బెబ్బె, అదేంకొంపా, అదేంకాపురం” అన్నది మీనమ్మపిన్ని, బుగ్గలు నొక్కుకుంటూ. అక్కడే వంటిల్లు అక్కడే మంచాలు, అక్కడే దొడ్డి నుంచుంటే కూచోటానికి లేదు. ఒకళ్ళు లోపలకొస్తే ముగ్గురు బయటికిపోవాలి. స్నానాలగది విసిరేసినట్టు యెక్కడోవుంది. స్నానంచేదాం గదా అనిపోతే కొళాయిలో నీళ్ళులేవు. రేకుపీసాలో నీళ్ళు పట్టివుంచారు. అందులో మెతుకులు; నా ఖర్మకాలా? ఆ నీళ్ళుపోసుకొని నేను మడిగట్టుకోనా? నావల్ల కాదు బాబూ! కాకపోయినా ఆ యింటివాళ్ళ కేంపాయ్యే

కాలమో? ఇరవై రూపాయలు అద్దె తీసుకుంటున్నారాగదా అటువంటి భాగమా యిస్తారు?” అని ఆవిడ ఆశ్చర్యపడ్డది.

“ఇరవై రూపాయలకు యిల్లు దొరకటమే ఘనం పిసి. ఈ యింటికి యాభై రూపాయలు అద్దె మీటర్ వేరే” అన్నాడు బుద్ధేశ్వరరావు.

“అన్నట్టు ఆ కొంపకు మీటర్ లేదురోవ్. కిరసనాలు బుడ్డిదీపాలే. ఈ యింటి కేం నిక్షేపంగావుంది. అయి తేవీంటే. మా అల్లుడు యాభై రూపాయలద్దె యిచ్చుకోగలడా నాయనా? వచ్చేది నూటగూభై యేగా?”

పాపం వరహాలు జీతం నూటయాభయ్యెనా? తన దగ్గిరవారిలోనే తనకన్న హీనంగావున్నారన్నమాట! గుడ్డిలా మెల్ల తనే నయమే దేవుడి దయవల్ల నెలతిరగ్గానే మూడు వందలు చేతపడుతున్నది అనుకున్నాడు బుద్ధేశ్వరరావు.

రోజులు గడుస్తున్నాయి. కక్కయ్యా, పిన్న ఇక్కడే ఉండిపోయారు. నాళ్ళకి తమ రేషన్ కార్డులో బియ్యం చాల వన్న సంగతి బుద్ధేశ్వరరావుకు చాలా ఆనందంగా తట్టింది. తట్టగా యేంచేయగలడు? బుద్ధేశ్వరరావు భార్యా ఎవరికి తెలియకుండా బజారులో యెక్కువధరకు రెండు మూడు పళ్ళు బియ్యం కొంది. అనశ్యతకు తల ఒగ్గాడు బుద్ధేశ్వర రావు.

జీతం ఏనాడో అయిపోయింది. కక్కయ్యాను డబ్బడ గటం బాగుండదు. ఇరవై రూపాయలు అప్పుచేశాడు. అయి పోయా. మళ్ళీ ఇరవై అప్పుచేశాడు. అవికూడా అయిపో విస్తున్నాయి. ఇంకా జీతాలనోజు కనుచూపుకోవలసిందే.

వీళ్లెన్నాళ్ళుంటారో? .పాపం, వాళ్ళుమాత్రం రమ్మంటే వస్తారా? నరసమ్మకు పురుడురాగానే వెళ్ళిపోతారు. కాని పురుడు ఎప్పుడొస్తుందో?

ఈ లోపుగా బుద్ధేశ్వరరావు భార్యకు ఇబ్బందిగానే ఉంది. పెద్దవాళ్లాయె. మడి ఆచారంగా వంటచెయ్యాలి. పైన నలుగురు పిల్లలను చూసుకోవాలి. విశాంతిలేదు. పోనీ మీనమ్మగారు కాస్త సాయపడు తుందేమోనంటే అదేమీ కనిపించలా. చంటిపిల్లాడు ఏడ్చినప్పుడల్లా తల్లేవచ్చి సముదాయించాలి. “మళ్ళీ రెండుచెంబులుపోసి మరీ వంటలోకిపోవె అమ్మాయ్ మీ మామయ్య మైలబొత్తిగా సహించరు” అనేదిమీనమ్మ

ఇట్లావుండగా ఒకనాడు ఉదయం నరసమ్మా, ఆమె భర్త వరహాలుకూడా రిక్షాలుదిగి ఇంట్లోకి చక్కావచ్చారు. మంచి గాలివాటన, తెరచాప ఎత్తిపోయే తొట్టెపడవలాగా వుంది నరసమ్మ.

“అస్పృశినుండి వస్తున్నాం అత్తయ్యగారూ. రేపూ ఎల్లుండిలోపల ప్రసవిస్తుందన్నారు. మామయ్యగారూ..... మళ్ళీ అంతమారం తిరిగిపోవటం దేనికి, దగ్గిరగదా అని ఇక్కడికే వచ్చాం అత్తయ్యగారూ. మనకళ్ళనుచూసి. ఇక్కడ ఒకపూట ఉన్నట్టుకూడా అవుతుందిగదా అని నేనే అన్నా. మామయ్యగారూ” అంటూ సోది ప్రారంభించాడు వరహాలు.

నరసమ్మకు పురుడువచ్చేదాకా వీళ్ళిద్దరూ తనఇంటనే ఉండబోతున్నారని అర్థమయేసరికి బుద్ధేశ్వరరావు గుండె

గు భేలు మన్నది. ఎందుకో వరహాలునుచూస్తేనే అసహ్యం పుట్టుకొచ్చింది. కాని వరహాలే సయమనిపించింది నరసమ్మ.

“అయ్యో! ఎంతమంచి ఇల్లే, అమ్మా! మా కెందుకు దొరకదు? ఇటువంటియిల్లు మా ఖర్చు ... బుద్ధేశ్వరరావున్నయ్యాకి మూడొందలు జీతమా! ఎంత అదృష్టం! ఈ డొల్లో ఇంతే, పాపిష్టి వెధవలందరూ వేలకువేలు గడిస్తారు. తెలివిగలవాళ్ళకి తోలి దొరకదు ఏం? తెలికడుగు తాను. మా వారి కేంతీపురం? ఆయన కన్నీ చాతవ్వు, కానీ డబ్బిచ్చేవాళ్లేరీ?? హు, ” అన్నది నరసమ్మ తన కడుపులో ఉన్న బిడ్డ ఆరోగ్యమన్నా పాటించకుండా.

తనజీవితం తాను జీవిస్తున్న భావం బుద్ధేశ్వరరావు కేకోశానా లేకుండాపోయింది ఇల్లంతా ఒక కేగవుంది తనకూ భార్యకూ మధ్య పెద్ద అగాధం ఏర్పడటూ, ఆమెగతి ఏమవుతున్నదీ తనకు తెలియరానట్టూ గాధపడ్డాడు. నరసమ్మ ఇక్కడికివచ్చిన నాలుగోరోజు రాత్రి ఆమెకు నొప్పులు వచ్చాయి. రాత్రి పదకొండయింది బస్సులుండవు.

“నాయన్నాయన టాక్సీ తెప్పిద్దూ నీ పుణ్యం వంటుంది” అన్నది మీనమ్మపిన్నీ. బుద్ధేశ్వరరావు కిక్కురు మనకుండా టాక్సీ తెచ్చాడు ఆస్పత్రిలో నొప్పులుపడే ఆవిణ్ణి చూసేనాళ్ళూలేరు. తెల్లారేదాకా జాగరంచేశారు. చివరకు నరసమ్మను పరీక్ష చేసినమీదట చూయనొప్పులని తెలిసింది. వాళ్ళను మళ్ళీ యింటికిచేర్చి, గంట ఆలస్యంగా ఆఫీసు కెల్లాడు బుద్ధేశ్వరరావు

ఆ మర్నాడు లేదు మూడోనాడు ప్రసవించింది నర
సమ్మ. ఆ వేళకు ఆఫీసులో ఉన్నాడు బుద్ధేశ్వరరావు. వర
హాలు ఆఫీసుకువచ్చి అతన్ని ఆసుపత్రికిరమ్మని కూచున్నాడు.
బుద్ధేశ్వరరావు రానంటే వదలలేదు. ఘర్షణపడితే ఆఫీసులో
అందరూచూచి నవ్వుతారని భయం. వరహాలు వెంట
వెళ్ళాడు బుద్ధేశ్వరరావు. కాని ఇద్దరినీ ఆస్పత్రిలోకి అడుగు
పెట్ట నివ్వలేదు అక్కడివాళ్లు. తీరా పొద్దుకేవేళకు ఆడపిల్ల
పుట్టినట్లు తెలియజేశారు.

“బావగారూ ! మా నాన్నకి కాస్త పెల్లిగాం ఇప్పి
స్తారా?” అన్నాడు వరహాలు.

“ఈ వేళప్పుడు తీసుకోరేమో? ఉత్తరం రాయ
కూడదా? రేపుదయం చేరుతుంది. అంతగా అయితే సెంట్రల్
ప్రీషన్ లో పోస్టు చేద్దాం” అన్నాడు బుద్ధేశ్వరరావు.

“ఇంకో రెండడుగులువేసి సెంట్రల్ పెల్లిగాఫ్ ఆఫీ
సుకుపోదాం లెద్దురూ” అన్నాడు వరహాలు.

శనిపడితే ఎనిమిదేళ్ళు, వరహాలుపడితే పద్దెనిమిదేళ్ళు.
బుద్ధేశ్వరరావు ఖర్చుతో వరహాలుతండ్రి బలరామయ్యకు
ఎక్స్ పెన్స్ పెల్లిగాం వెళ్ళింది.

మర్నాడు సాయంకాలం బుద్ధేశ్వరరావు ఇంటికి
చేరేసరికి ఇల్లు కళకళలాడుతోంది. కొత్తవ్యక్తులు బుద్ధేశ్వర
రావుకు పరిచయం చేయబడ్డారు. వారిలో నరహాలుతండ్రి
మూడుమూర్తులా వరహాలల్లే ఉన్నాడు. వరహాలు తెల్లి
రామమ్మగారూ, వరహాలు అన్న వామనరావు, వామన
రావు భార్య కృష్ణవేణి, తమ్ముడు కలికానతారం దిగారు.

“వియ్యంకుడిగారి నేర్పరితనం చూశావురానాయనా? తెల్లిగాం అందుతూనే పెట్టేబేడాసర్ది మెయిలుపట్టుకున్నారుట. ఉదయమే కానుపులు ఆసుప్రతి చేరారు. మేం కనిపించగానే, మళ్ళీ ఇంకోచోటి కెందుకని, మా వెంట వచ్చేశారు.”

వీళ్ళంతా ఇక్కడకెందుకు వచ్చారో, ఎంతకాలం ఉంటారో బుద్ధేశ్వరరావు ఊహించలేకపోయినాడు. వచ్చిన వాళ్ళకి ఈ ఇల్లెవరిదోకూడా తెలిసినట్టు కనపడలేదు. ఆడ వాళ్ళు నంటఇంట్లో ప్రవేశించి, పొయిమీదన్నంఉన్నా. కూరఉన్నా దించేసి తమకు కావలసిన నీళ్ళు, పాలు కాగ బెట్టుకుని వెళ్ళిపోవటం, ఎవరికి కావలసినమంచాలూ చాపలు వారు తీసుకుని మెట్లకిందో, అరుగుమీదో, ఆరుబయలో, బావిపక్క, చెట్టుకిందో నడుములు వాల్చటం, వాళ్ళకి బుద్ధేశ్వరరావు పిల్లలు అడ్డమువస్తే లాగి అవతల పారెయ్యటం, “ఏమండీ పంచదార ఎక్కడా?” నేతిగిన్నె కనబడదేం? ఇదేనా బియ్యపు డబ్బా? ఇంతేనా ఉన్న బియ్యం? ఇవెట్లా చాల్తాయీ? బజారునుంచి వేగిరం ఓ పావుబస్తా తెప్పించ మనండ్డి” అంటూ ఎవరిదారిన వాళ్ళు కేకలుపెట్టటం. ఈ మధ్య కలికానతారం సినిమాపాటలు పాడటం; బుద్ధేశ్వర రావు పిల్లలకు నానాభీభత్సంగానూఉంది.

ఒకనాడు కక్కయ్య బుద్ధేశ్వరరావును ఇవతలీకిపిలిచి, “ఒరే! అబ్బాయీ! ఈతడవను దేవుడల్లే నువ్వు కాపాడావు గనుక సరిపోయింది. లేకపోతే శానా ఇబ్బంది పడివుందు మురా... అదిసరేగాని, నీకు జీతం ఏకోజున వస్తుంద న్నావూ?” అని అడిగాడు.

బుద్ధేశ్వరరావు గుండె గుభేలుమన్నది. తన గుండె కింకా గుభేలుమనేశక్తి ఉన్నందుకతను ఆశ్చర్యపడ్డాడు.

“ఏం?” అన్నాడతను శరవేగంతో ఆలోచిస్తూ...

“ఏముందిలే? రెండోతారిఖు పదకొండోరోజు? నలుగురమూ ఉన్నామైతిమి. బారసాల ఇక్కడే జరిపితే బాగుంటుందని బలరామయ్య బావగారంటున్నారు. మన వరహాలింట్లో చోటేడి! ... అసలుసంగతేమిటంటే నేతెచ్చినవందా అయిపోయాయి. బావగారు తెచ్చిన వందకూడా అయిపోయాయట. నీ జీతం సమయానికివస్తే గూ అక్కర వెళ్ళిపోతుందని.” అని అర్థోక్తిలో వదిలాడు కక్కయ్య.

బుద్ధేశ్వరరావు మాట్లాడలేదు. అతనికి ఏంచెయ్యాలో తోచలేదు. ఇప్పటికి మూడువందలు అప్పుచేశాడు—ఈ వరహాలు బీదతనాన్నిచూసి తానెందుకు జాలిపడ్డాడో తెలియలేదు. తమ ఇద్దరి జీతాలలోనూ నూటయూభై తేడా ఉందంటే అందులో వందరూపాయలు రెండేళ్ళపాటు తనవి కావాయె. వరహాలకన్న తాను ముప్పైరూపాయలు అద్దె ఇస్తూనే ఉన్నాడాయె. వరహాలు పిల్లకు తానెందుకు పురిటి ఖర్చు భరించాలి? వీళ్ళండర్నీ వదిలించుకునేమార్గం ఏమిటి?

ఒకటోతారిఖునే బానింతరాలిని తీసుకురావటం. ఆరోజే బుద్ధేశ్వరరావుకు జీతం వచ్చేదికూడాను.

“సాయంకాలం మన బుద్ధుడు వచ్చినాక వెళ్ళి వరహాలనూ, పిల్లనూ తెద్దాంలే!” అన్నాడు కూర్మయ్య కక్కయ్య తన భార్యతో...

సాయంకాలం ఆరు కాళస్తోంది. అందరూ బుద్ధేశ్వరి రావుకోసం ఎదురుచూస్తున్నారు. బుద్ధేశ్వరి రావు వచ్చాడు కాస్తేపు ఎవరూ మాట్లాడలేదు. అతనూ మాట్లాడలేదు.

“ఏరా, మరీ నరసమ్మనుతీసుకురావద్దూ! మళ్ళీ ఏడింటికి వర్జంట, అన్నాడు కక్కయ్య.

బుద్ధేశ్వరి రావు మాట్లాడలేదు.

“ఏం జరిగిందిరా? అట్లాచూస్తావ్” అన్నది పిన్ని...

“నా ఉద్యోగం పోయింది. పదిహేనురోజులు వరసగా నేను ఆఫీసులో సరీగా హాజరు ఉండటంలేదని నన్ను తీసేశారు.” అన్నాడు బుద్ధేశ్వరి రావు...

కు ల ద్వే ష ం

“ఏమండీ! నిజంగా చెప్పండి, మీరింత విశాల హృదయం ఉన్నట్లు మాట్లాడతారుగదా, మీలో నిజంగా కులాభిమానం లేదా?” అన్నది నమయంతి, నాలో ఏమూలా కులాభిమానం ఉన్నదని ఒప్పుకుంటానన్న విశ్వాసమూ, తాను కేవలం నాచేత ఒప్పించటానికే ఆ ప్రశ్న వేసిందన్న సూచనా ఆమె గొంతులో ధ్వనించింది.

“నేనావిషయం లోతుగా ఆలోచించలేదు. నాకు తెలియకుండా అది ఎన్నడూ బయటపడలేదు. అట్లా బయటపడిఉంటే నేను వెంటనే తెలుసుకునేవాడినే” అన్నాను.